

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

**РІШЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**

у справі за конституційним зверненням громадянина
Заїченка Володимира Георгійовича щодо офіційного тлумачення
положення пункту 18 частини першої статті 293
Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку
зі статтею 129 Конституції України
(про апеляційне оскарження ухвал суду)

м. К и ї в
27 січня 2010 року
№ 3-рп/2010

Справа № 1-7/2010

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича,
Бринцева Василя Дмитровича — доповідача,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Домбровського Івана Петровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Маркуш Марії Андріївни,
Мачужак Ярослави Василівни,
Нікітіна Юрія Івановича,
Овчаренка В'ячеслава Андрійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням громадянина Заїченка Володимира Георгійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 18 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку зі статтею 129 Конституції України.

Приводом для розгляду справи відповідно до статей 42, 43 Закону України «Про Конституційний Суд України» стало конституційне звернення громадянина Заїченка Володимира Георгійовича.

Підставою для розгляду справи згідно зі статтею 94 Закону України «Про Конституційний Суд України» є наявність неоднозначного застосування положення пункту 18 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України (далі — Кодекс).

Заслухавши суддю-доповідача Бринцева В. Д. та вивчивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В :

1. Громадянин Заїченко Володимир Георгійович просить дати офіційне тлумачення положення статті 129 Конституції України стосовно забезпечення апеляційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених частиною першою статті 293 Кодексу, зокрема пунктом 18 — «щодо видачі дубліката виконавчого листа».

Необхідність в офіційному тлумаченні автор клопотання обґрунтовує неоднозначністю застосування зазначеної норми Кодексу судами.

Так, ухвалою апеляційного суду Дніпропетровської області від 6 листопада 2008 року поновлено строк на апеляційне оскарження ухвали Красногвардійського районного суду міста Дніпропетровська від 2 вересня 2008 року про відмову у видачі Заїченку В. Г. дубліката виконавчого листа. Іншою ухвалою апеляційного суду Дніпропетровської області від 3 червня 2009 року, на яку посилається заявник, відмовлено у прийнятті його апеляційної скарги на ухвалу Красногвардійського районного суду міста Дніпропетровська від 8 квітня 2009 року про відмову у видачі дубліката виконавчого листа.

На підставі наведених ухвал апеляційних судів Заїченко В. Г. вважає, що мало місце неоднозначне застосування норми Кодексу внаслідок нечіткого зазначення у ньому можливості апеляційного оскарження ухвали про відмову у видачі дубліката виконавчого листа.

2. Свої позиції щодо порушеного у конституційному зверненні питання висловили заступник Голови Верховного Суду України, судова палата апеляційного суду Запорізької області, голова апеляційного суду міста Києва, фахівці Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні Національної академії наук України.

3. Проведені Конституційним Судом України дослідження матеріалів справи, системний аналіз положень Конституції України та інших правових актів дають можливість зробити такі висновки.

3.1. Згідно з Конституцією України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, головним обов'язком якої є утвердження і забезпечення прав і свобод людини (частина друга статті 3); органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6); в Україні визнається і діє принцип верховенства права, звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується (стаття 8).

Основним Законом України передбачено, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом; кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (частини перша, друга статті 55). Відмова суду в прийнятті позовних заяв, скарг, оформлених відповідно до процесуального закону, є порушенням права на судовий захист, яке за статтею 64 Конституції України не може бути обмежене.

Реалізація права особи на судовий захист здійснюється, зокрема, шляхом оскарження судових рішень у судах апеляційної інстанції, оскільки перегляд таких рішень в апеляційному порядку гарантує відновлення порушених прав і охоронюваних законом інтересів людини і громадянина. За правовою позицією Конституційного Суду України «правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах» (абзац десятий пункту 9 мотивувальної частини Рішення від 30 січня 2003 року № 3-рп/2003).

Отже, право на апеляційне оскарження судових рішень в контексті положень частин першої, другої статті 55, пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України є складовою права кожного на звернення до суду.

3.2. Однією з основних засад судочинства є забезпечення апеляційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом (пункт 8 частини третьої статті 129 Основного Закону України), що передбачає можливість перевірки в апеляційному порядку судових рішень. Це конституційне положення реалізовано в главі 1 розділу V Кодексу, в якій врегульовано питання апеляційного оскарження судових рішень і ухвал. Зокрема, у статті 293 Кодексу наведено перелік ухвал суду першої інстанції, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду, який не є вичерпним. У пункті 18 частини першої цієї статті Кодексу визначено можливість апеляційного оскарження ухвал суду щодо видачі дублікату виконавчого листа.

Розглядаючи положення пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, Конституційний Суд України дійшов висновку, що апеляційне оскарження судового рішення можливе у всіх випадках, крім тих, коли закон містить заборону на таке оскарження.

Виходячи із системного аналізу положення пункту 18 частини першої статті 293 Кодексу ухвали про відмову у видачі дублікату виконавчого листа підлягають апеляційному оскарженню. Відсутність такої можливості може призвести до порушення конституційної засади судочинства — рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом (пункт 2 частини третьої статті 129 Конституції України).

Відповідно до частини першої статті 370 Кодексу у разі втрати виконавчого документа суд, який видав виконавчий лист, за наслідками розгляду заяви стягувача або подання державного виконавця у судовому засіданні має право постановити ухвалу про видачу дублікату виконавчого листа замість втраченого оригіналу. Незважаючи на те, що заява про видачу дублікату виконавчого листа розглядається у судовому засіданні з викликом сторін (частина друга статті 370

Кодексу), найбільш заінтересованою особою у результатах цього провадження є заявник. Саме тому позбавлення його права оскаржити відмову у видачі дублікату виконавчого листа спричинило б порушення законних прав та інтересів, раніше захищених судом. Необґрунтована відмова у видачі дублікату виконавчого листа фактично унеможлиблює виконання прийнятого судового рішення, яке набрало законної сили.

Згідно з частиною другою статті 293 Кодексу заперечення на ухвали, які не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, включаються до апеляційної скарги на рішення суду. Це положення слід розуміти так, що будь-яка ухвала суду підлягає перегляду в апеляційному порядку самостійно або разом з рішенням суду. Однак особливість ухвали про відмову у видачі дублікату виконавчого листа полягає в тому, що вона приймається на стадії виконання судового рішення і оскаржити її одночасно з оскарженням рішення суду неможливо, тому ця ухвала може бути оскаржена лише самостійно.

При тлумаченні пункту 18 частини першої статті 293 Кодексу Конституційний Суд України виходить з того, що видача дублікату виконавчого листа включає в себе як видачу, так і відмову у його видачі, оскільки ці поняття взаємопов'язані і стосуються одного й того ж виконавчого документа, який є тотожним за змістом і юридичною силою з оригіналом та породжує однакові правові наслідки. Судовий порядок видачі дублікату та апеляційне оскарження ухвали суду про видачу або відмову в його видачі є гарантією права кожного на судовий захист, стабільності та законності у виконанні судових рішень.

Конституційний Суд України вважає, що положення пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України стосовно забезпечення апеляційного оскарження рішення суду, крім випадків, визначених законом, слід розуміти так, що у цивільному процесі апеляційному оскарженню підлягають ухвали за винятком випадків, коли таке оскарження заборонено законом.

Отже, положення пункту 18 частини першої статті 293 Кодексу у взаємозв'язку з положенням пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України необхідно розуміти як таке, що передбачає право оскаржувати окремо від рішення суду в апеляційному порядку ухвалу суду першої інстанції як про видачу, так і про відмову у видачі дублікату виконавчого листа.

Виходячи з наведеного та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 13, 42, 51, 67, 69, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

в и р і ш и в :

1. В аспекті конституційного звернення положення пункту 18 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України стосовно можливості апеляційного оскарження ухвали суду щодо видачі дублікату виконавчого листа у взаємозв'язку з положенням пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України необхідно розуміти як таке, що передбачає право оскаржувати окремо від рішення суду в апеляційному порядку ухвалу суду першої інстанції як про видачу дублікату виконавчого листа, так і про відмову у його видачі.

2. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у «Віснику Конституційного Суду України» та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

● *Summary to the Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 3-рп/2010 dated January 27, 2010 in the case upon the constitutional appeal of citizen Volodymyr Georgiovych Zaichenko concerning the official interpretation of Article 293.1.18 of the Code on Civil Procedure of Ukraine in conjunction with Article 129 of the Constitution of Ukraine (case on appeals against court rulings)*

Citizen Volodymyr Georgiovych Zaichenko applied for the official interpretation of Article 129 of the Constitution in the context of ensuring that a court decision can be challenged by an appeal, except for instances established by Article 293.1.18.

According to the Constitution, human rights and freedoms and their guarantees determine the essence and orientation of the activity of the State whose main duty is to affirm and ensure human rights and freedoms (Article 3.2); bodies of legislative, executive and judicial power perform their duties within the limits established by the Constitution and in accordance with laws (Article 6.2); the principle of the rule of law is recognised and effective in Ukraine (Article 8.1); appeal to the court in defence of the constitutional rights and freedoms of the individual and citizen directly on the grounds of the Constitution is guaranteed (Article 8.3).

The Fundamental Law provides that rights and freedoms of the individual and citizen are protected by court; everyone's right to challenge in court the decisions, actions or omission of bodies of state power, bodies of local self-government, officers and officials is guaranteed (Articles 55.1 and 55.2). Refusal by a court to receive claims filed in accordance with the procedural law is considered to constitute a violation of the right to judicial remedy which in view of Article 64 of the Constitution shall not be restricted.

The individual's right to judicial protection is realised inter alia by means of challenging court decisions in the court of appeal due to the fact that appellate review of such decisions guarantees the restoration of the rights of the individual and citizen which were violated. According to the case law of the Constitutional Court «justice, in its essence, can be recognised as such only if it meets the requirements of rightfulness and provides for effective redress» (Decision № 3-рп/2003 dated January 30, 2003, paragraph 9, the tenth clause).

Thus, everyone's right to challenge court decisions by appeal in the context of Articles 55.1, 55.2 and 129.3.8 of the Constitution is a component of everyone's right to judicial remedy.

One of the principles of judiciary is ensuring that a court decision can be challenged by appeal, which is followed by review of an appellate court, except for instances established by law (Article 129.3.8 of the Fundamental Law). This constitu-

tional provision is realised in Section 1, Chapter V of the Code which regulates issues of challenging court decisions and court rulings by appeal. In particular, Article 293 of the Code enlists rulings of a court of first instance that can be challenged by appeal independently of a court decision. The list provided therein is not exhaustive. Article 293.1.18 of the Code allows for appeal against court rulings on issuance of a duplicate of a writ of execution.

Examining Article 129.3.8 of the Constitution, the Constitutional Court reaches conclusion that challenging a court decision by appeal is allowed in all instances except when law prohibits such challenging.

On the basis of systemic analysis of Article 293.1.18 of the Code, ruling on refusal of issuance of a duplicate of a writ of execution are subject to challenging by appeal. The absence of this possibility may lead to the violation of the constitutional principle of judiciary — equality of all parties to judicial proceedings before law and court (Article 129.3.2 of the Constitution).

Pursuant to Article 370.1 of the Code, in case of loss of a writ of execution the court which issued the writ, depending upon the outcome of consideration of an application of a beneficiary to the execution or a submission by a state executor in a court session, may adopt a ruling to issue a duplicate of a writ of execution to replace the lost original. Even though an application for issuance of a duplicate of writ of execution is considered in a court session for which parties are summoned (Article 370.2 of the Code), the person interested most in the outcome of these proceedings is an applicant. That is why denying his or her right to challenge the refusal of issuance of a writ of execution would cause infringement of his lawful rights and interests previously protected by a court. Unreasonable refusal of issuance of a duplicate of a writ of execution de facto prevents the execution of a court decision which entered into legal force.

In accordance with Article 293.2 of the Code objections to rulings which are not subject to challenging independently a court decision shall be included into an appeal against a court decision. This provision shall be understood as allowing for every court ruling to be challenged by appeal either independently or conjointly with a court decision. However, the specific feature of a ruling on refusal of issuance of a duplicate of a writ of execution is that it is adopted at the stage of execution of a court decision and therefore it can not be challenged conjointly with a court decision. Consequently such a ruling can be challenged only independently.

Construing Article 293.1.18 of the Code, the Constitutional Court takes into consideration that its wording (literally the phrase «issuance of a duplicate of a writ of execution») implies not only issuance but also refusal of issuance of a writ of execution. This conclusion is based on the fact that these two notions are interconnected and relate to the same writ of execution which is identical to the original one and leads to the same legal consequences. Judicial procedure for issuance of a duplicate and challenging a court ruling on issuance or refusal of issuance of a duplicate of a writ of execution by appeal is a guarantee of everyone's right to judicial remedy, stability and legality in the execution of court decisions.

The Constitutional Court considers that Article 129.3.8 of the Constitution in the context of ensuring that a court decision can be challenged by appeal except for instances

established by law is to be understood that rulings in civil process are subject to challenging by appeal except in cases when such challenging is prohibited by law.

Thus, the Constitutional Court of Ukraine held that in the aspect of constitutional appeal, Article 293.1.8 of the Code on Civil Procedure of Ukraine allowing for a court ruling on the issuance of a duplicate of a writ of execution to be challenged by appeal in conjunction with Article 129.3.8 of the Constitution shall be understood as providing for the right to bring, independently of a court decision, appeals against a ruling of a court of first instance concerning both issuance and refusal of issuance of a duplicate of a writ of execution.